

Slovenski dom

Štev. 143

V Ljubljani, v soboto, 26. junija 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujege
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Azioni contro convogli nemici

3 grossi piroscafi affondati e 3 danneggiati — 33 velivoli nemici abbattuti

In ripetute azioni notturne contro convogli nemici in navigazione lungo le coste settentrionali dell'Africa, nuovi successi sono stati conseguiti dai nostri reparti aerosiluranti che affondavano tre grossi piroscafi per complessive 51.000 tonnellate e ne danneggiavano altri tre. Gli impianti portuali di Biserta e navi alla fonda venivano attaccati da nostri bombardieri.

Località della Sardegna sono state bombardate e spezzonate, nella giornata di ieri e questa notte, da formazioni avversarie alle quali la caccia italiana e germanica e le artiglierie della difesa hanno inflitto dure perdite. Risultano abbattuti sette apparecchi dai cacciatori italiani, 23 da quelli tedeschi, tre dalle batterie contraeree di cui due precipitati nei pressi di Macomer ed uno ad Olbia.

Vittime tra la popolazione e danni di qualche rilievo sono segnalati soltanto in provincia di Sassari, a Chilivani e Golfo Aranci.

Due nostri velivoli non hanno fatto ritorno alle basi.

Nota: Ecco i nomi dei piloti segnalati nelle azioni di aerosiluramento, citate dal bollettino odierno: Tenente colonnello Unia Carlo da Torino, capitano Magagnoli Dante da Bologna, capitano Di Bella Francesco Aurelio da Rocca Lumeria (Messina), tenente Barzotti Giuseppe da Milano, maresciallo Luppi Olivo da Rovere (Mantova), sergente Freschi Guido da Campi Biscenzio (Firenze).

Nastopi proti sovražnim ladijskim sprevedom

3 veliki parniki potopljeni in 3 poškodovani - 33 nasprotnikovih letal sestreljenih

V ponovnih nočnih nastopih zoper nasprotnikove ladijske sprevede, ki plovejo ob severnem obrežju Afrike, je naš oddelek naših torpednih letal dosegel nove uspehe in potopil 3 velike parnike s skupno 31.000 tonami, druge 3 pa poškodovali.

Naši bombniki so napadli pristaniške naprave v Bizerti ter ladje, zasidrane ond.

Kraje po Sardiniji so včeraj in ponoči bombardirali ter z zažigalnimi bombami obmetavali nasprotnikovi oddelki, ki so jim italijanski in nemški lovci ter obrambno topništvo prizadeli hude izgube. Kaže, da so italijanski lovci zbili 7 strojev, nemški 23, protiletalske baterije pa 3, od katerih sta dve tresli na tla blizu Macomera, eno pa v Olbiji.

O žrtvah med prebivalstvom in o pomembnejši škodi poročajo samo iz pokrajine Sassari, z Chilivani in iz Golfo Aranci.

Dve naši letali se nista vrnila v oporišče.

Pripomba k vojnemu poročilu: Imena pilotov, ki so se izkazali pri nastopih s torpednimi letali, katere omenja današnje uradno vojno poročilo, so naslednja: podpolkovnik Unia Carlo iz Turina, stotnik Magagnoli Dante iz Bologne ter Di Bella Francesco Aurelio iz Rocca Lumeria (Messina), poročnik Barzotti Giuseppe iz Milana, narednik Luppi Olivo iz Rovere (Mantova) in Freschi Guido iz Campi Biscenzio (Firenze).

Hinavski zagovor zavezniškega letalskega divjastva

Lizbona, 26. jun. s. Objavili so novo dokazilo o nezasišani hinavščini angleške krutosti pri letalskem bombardiranju italijanskega prebivalstva. Anglikanski škof v Yorku dr. C. F. Garbett je v odgovor na mnoga pisma, ki so zahtevala, naj kot kristjan ostro ugovarja proti takemu bombardiranju, zapisal: »Naše opravilo stalnih zavezniških letalskih napadov na italijanska mesta je v tem, da se s takim bombardiranjem skrajšuje vojna in rešuje tisoče življenj.« Hinavščina angli-

Velik uspeh pri podpisovanju novega državnega posojila

Podpisana vsota je za dosti preseгла znesek 10 milijard lir

Rim, 26. junija. s. V Beneški palači se je pod Ducejevim predstvom sešel mednarodni odbor za obrambo prihrankov. Navzoči so bili: minister-tajnik stranke, ministri za finance, za korporacije, za kmetijstvo, za javna dela, za zamenjavo in valute, za italijansko Afriko ter guverner Bance D'Italia.

Ob začetku seje je finančni minister poročal o podpisovanju novih petletnih blagajniških bonov, ki se obrestujejo po 5 % in so z njimi združene premije. Podpisovanje se je končalo 21. junija. Guverner Bance D'Italia je kot predsednik konzorcija za nalaganje teh bonov sporočil, da je bil za dosti presežen znesek 10 milijard lir, na kolikor se je glasil razpis. Zaradi tega je minister po Ducejevem navodilu izdal primeren ukrep za izdajo nove vrste bonov, da bi z njimi pobrali presežek. Minister je sporočil tudi, da je število vpisov močno presežilo vpise pri poprejšnji izdaji

takih bonov, ker so pri njem sodelovali zlasti mali varčevalci. Tudi v tistih predelih, ki so posebno prizadeti po nasprotnikovih napadih, med njimi na Siciliji in Sardiniji, je bilo število podpisovalcev znatno in znatna podpisana vsota. Minister je poudaril, da ti uspehi izhajajo sicer iz čisto finančnega področja, a dobivajo nesporno politično in moralno veljavo ter so še pomenljivejši, če upoštevamo nekatere okoliščine, značilne za ta finančni korak, za katerega ni bilo nobene posebne reklamne ali propagandne priprave in kateremu so hoteli dati značaj navadne vojne finančne operacije. Podpisovanje s pomočjo predumov, ki so jih dovolile kreditne ustanove, je bilo zaradi povabila, ki ga je izdalo predsedništvo konzorcija, precej omejeno. V nasprotju s poprejšnjimi podpisovanji so se ljudje zelo malo zatekali k razpoložljivi gotovini na tekočih računih in k predumom proti zastavitvi vred-

notnic. Pač pa je dotok navadnih bonov v državne blagajne med podpisovanjem pomenil aktiven saldo.

Potem so obravnavali še razna splošna vprašanja.

Nemški novinar o vrlinah ljudstva na Sardiniji

Berlin, 26. junija. s. Posebni dopisnik lista »Nationalzeitung« je posvetil dolg članek junaškim vrlinam sardinskega ljudstva ter naravnemu bogastvu, po katerem Sardinija prekaša sleherni italijansko pokrajino. Najprej opisuje zgodovinske dogodke, v katere je bila ta italijanska otok zapleten, ter prikazuje vnanje in notranje značilnosti tega ljudstva kmetov, rudarjev in ribičev. Skozi stoletja, piše članek, je to ljudstvo ohranilo zdrave vnanje poteze in kar najgloblji čut za dolžnost, velikost, skromnost ter delavnost, ki predstavljajo največje odlike sardinskega prebivalstva. Te odlike so danes, ko je napočila velika zgodovinska ura, še bolj vidne.

Boj prevratnikom v Belgariji

Plovdiv, 26. junija. s. Judovski komunist Leon David Behar se je skušal upirati policiji, ki ga je iskala, in pobegniti. Na begu je bil ustreljen.

Plovdivsko sodišče je izreklo sodbo v znani petrolejski zadevi. Bivši ravnatelj krajevnih petrolejske družbe ter predsednik družbe za hladilne vane sta bila obsojena na dosmrtno ječo. 12 drugih obtožencev je dobilo različne zaporne kazni.

Vesti 26. junija

V Rim je prispel novi nemški poslanik pri Sveti stolici baron von Veizsaecker.

Število žrtev zaradi angleškega letalskega napada na francoske orožarne Le Creusot je naraslo na 400 mrtvih in okoli 500 ranjenih.

Ekse. Poverelli, državni tajnik za promet, je v spremstvu generala Raffaldija in Bertocchina v preteklih dneh obiskal nekaj krajev v Kalabriji in Siciliji, ki so bili prizadeti po nasprotnikovih letalskih napadih.

Končni izid volitev v svobodni Irski je naslednji: vladna stranka »Fianna Fail« je dobila 42 mest, Cosgrava stranka 16, delavska stranka 11, neodvisna stranka 7, kmetijska stranka pa 5 mest.

Iz španske vojne luke Ferola poročajo, da je eksplodirala tamkajšnja smodnišnica. Podrobnosti še ni.

Bolgarska zbornica se bo sešla sredi prihodnjega meseca in bo razpravljala o različnih zakonih, ki se tičejo gospodarstva.

Perzijski šah je razpisal volitve v zakonodajno zbornico.

Za predeednika nove Hrvaške državne banke je bil imenovan bivši trgovski minister dr. Dragotin Toth.

Hude zavezniške letalske izgube v Sredozemlju

Sestrelili so 33 angleških in ameriških bombnikov — Na Kubanu je bilo potopljenih 17 čolnov — 31 angl. bombnikov sestreljenih nad Nemčijo

Hitlerjev glavni stan, 26. junija. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na vzhodnem bojišču je potekel dan, razen krajevnih napadov na področju Velikih Luk, mirno.

Letala so potopila med lagunami na področju Kubana 17 čolnov za izkrcavanje ter obstreljevala postojanke, taborišča čet in dovozne zveze sovražnika.

V Sredozemlju je bilo brez lastnih izgub sestreljenih 33 angleških in ameriških letal, izmed katerih so jih 23 sestrelili nemški lovci sami.

Oddelki angleških bombnikov so prileteli preteklo noč nad zahodno nemško ozemlje in

napadli več mest, med njimi posebno Wuppertal, Elberfeld in Remscheid, s številnimi rušilnimi in zažigalnimi bombami. Izgube prebivalstva v napadenih mestih so hude. Doslej je bilo javljeno, da je bilo sestreljenih 31 sovražnih bombnikov. Nadaljnjih 8 letal je izgubil sovražnik pri dnevnih napadih na zasedeno zahodno ozemlje.

Nemška brza bojna letala so bombardirala v noči na 25. junija posamezne cilje na angleški južni obali.

Nemške podmornice so v Sredozemskem morju v hudih borbah potopile v močno zavarovanih ladijskih sprevedih 3 ladje s skupno 15.000 tonami.

Ducejeva voščila mednarodnemu častnikarskemu zborovanju na Dunaju

Rim, 26. junija. s. Na pozdrav, ki mu ga je poslalo predsedstvo mednarodnega častnikarskega zborovanja na Dunaju, je Duce odgovoril z naslednjo brzojavko: Zelo sem bil vesel pozdrava, ki ste mi ga poslali, ter vam ga zelo priščno vračam. Prepričan sem, da bo častnikarstvo nove Evrope, dobivajoč navdih v žrtvah slavnih tovarišev, ki so padli, dajalo svetel vzgled v veri in v delu za zmago in za dobo pravice med narodi. Mussolini.

Dunaj, 26. junija. s. Popolne je bila končana seja vodstva mednarodnega častnikarskega zborovanja. Med živim odobravanjem je predsednik prebral brzojavko, ki sta jih zborovanju poslala Duce in Hitler v odgovor na pozdrave, sporočene ob začetku sej. Brzojavka, ki jo je poslal Hitler, pravi:

»Zahvaljujem se članom zveze narodnih častnikarskih združenj, ki so se sešli na Dunaju, za brzojavne podraje. Vračam jih iz dna srca z najodkritostnejšimi voščili za nadaljnje plodno častnikarsko delo v boju za novo Evropo.«

Nato so prebrali naslednjo brzojavko nemškega propagandnega ministra Göbbelsa:

»Evropskemu častnikarskemu zborovanju na Dunaju pošiljam najprišrenejše pozdrave z izrazom posebnega priznanja za dopolnjeno delo. Govori na zborovanju so pomagali razjasniti vprašanja, ki danes razburjajo evropsko javno mnenje. Naj bi iz tega zborovanja vzklikla obilna žetev za bodočnost evropskega sodelovanja. Državni minister dr. Göbbels.«

Velika in zmagovita Italija — poglavitni cilj fašizma nekdanj in danes

Pomemben govor senatorja Gentileja na zboru rimskih fašistov

Rim, 25. jun. AS. Včeraj dopoldne je imel senator Giovanni Gentile v dvorani Julija Cezarja na Kapitolu ob svečanosti, ki jih je priredilo rimsko zvezno tajništvo, govor.

Potem, ko je govornik povedal naslov svojega govora, ki se je obračal »na vse Italijane, ki imajo v srcu Italijo, ki ni prazno in govorniško ime, temveč nekaj živega in delujočega v mislih in volji«, in potem, ko je orisal politično-filozofsko podobo tega, kar predstavljajo v življenju narodov revolucije, je spregovoril o sedanjem gibanju, rekoč:

»Toda ne oziraje se na podrobnosti trdim in verujem, da bo vsakdo lahko uvidel, kaj je pri fašizmu bistvenega; pri tem fašizmu, ki so mu l. 1922. vsi Italijani ploskali, ko je Mussolini dvignil svoje prapore in poklical ves italijanski narod, naj se zbere okrog njega, ves italijanski narod vseh strank; tistemu fašizmu, ki se mu Italijani ne bodo nikdar odpovedali.

Bistvo fašizma je zlasti velika Italija, ki more obstajati samo, če je v političnem oziru močno povezana, oziroma bi bila takšna, ki bi se zavedala svojih pravic in svoje moči, svoje preteklosti in svoje bodočnosti. Italija močne stvarjalne volje. Italija, ki bi znala še bolj krepiti in disciplinirati svoje narodne sile, sile posameznikov in družbenih razredov ter ustvariti pravični red, ki bi temeljil na načelu, da je samo delo nekaj vredno, človekovo delo, ki je sad duhovnega življenja v sklopu njegovih gospodarskih dobrin in etičnih vrednot.

To veliko Italijo, to domovino, ki jo morajo Italijani narediti veliko v boju proti naravi in človeku, to veliko Italijo je imel v mislih Mussolini v prejšnji svetovni vojni 1915—1918. To je bila njegova vroča želja, ki jo je znova prižgal v srcih Italijanov, ki so v njegovem mogočnem glasu, glasu, ki je zbujal spomin na tista mračna leta po vojni, ko so jih ogoljufali in izdali za zmago, slisali zopet starodavni glas očetov prepovedi in iz dobe, ki je ta prepoved pripravila. Bil je to glas, kakor glas prerokov domovine; glas, ki so ga znova zaslišali v svojih srcih pred zmagovito končano narodno vojno; glas, ki je še v spominu in ki ga je zaslišalo 600.000 mladih ljudi, ki so se žrtvovali na oltarju domovine in katere je navdajala tista goreča ljubezen za to Italijo, kakršna more navdajati samo mladeniče, ljudi, ki so se bili od pesnikov, mislecev in mučnikov naučili imeti domovino za sveto stvar.

kanskega škofa ne bi mogla biti bolj jasna, saj gotovo niso otroci v Grossetu niti pastirji na Sardiniji ali neobogljenci po bolnišnicah ter verniki v cerkvah tisti, ki podaljšujejo vojno. In vendar so vprav ti tisti, ki jih letalski razbojniki najbolj napadajo v varljivem upanju, da bodo ohranili življenje angleških prebivalcev, s tem da sejejo smrt med neoboroženimi ljudmi ter rušijo umetniška dela, ki nimajo nobene zveze z vojnimi zahtevami.

z dolgoročnimi posojili. Zato se je treba kar naprej zatekati k povečanju kredita, kar pa povzroča zviševanje cen ter inflacijo. Pri dobrem gospodarstvu pa je treba povečati prihranke, če ni razpoložljivega denarja, da se lahko ognemo zviševanju cen in inflaciji. Ko se je dotaknil še povojnih vprašanj, je dejal, da po vojni ne bo več brezposelnosti, ker se bo celotno vojno gospodarstvo spremenilo v gospodarstvo dobrin, potrošnje in miru ter v kratki dobi bodo narodne potrebe krite po cenah, ki bodo še znatno nižje od cen pred vojno.

ga je pozval, naj se vda, on pa je začel nanj streljati. Pri tem ga je zadel stražnikov strel, ki ga je usmrtil. Gjergjev je komunist, ki ima na vesti umor znanih bolgarskih državljani. Že dolgo časa so mu bili za petami, ker je bil prav nevaren komunistični odposlanec. — Bil je tudi v španski državljanski vojni, kjer se je na strani rdečih bojeval pod lažnim imenom Mihaela Strogova.

Nevaren bolgarski morilec ustreljen

Sofija, 26. jun. s. Bolgarska policija je včeraj zasačila enega izmed največjih morilcev, ki so odgovorni za nedavne uboje v Sofiji. Gre za terorista Seviya Dideva Gjergjeva, ki so ga včeraj v Sofiji ustrelili, ko je hotel pobegniti. Stražnik

In ob tem ponovnem glasu starodavne vere so se vsi zganili in se strnili v odobravanju okrog Duceja, ki je že takoj prvi dan ob splošnem odobravanju zapel žalni psalm za lažno svobodo, za tisti tiranski izrodek svobode, ki je bila svoboda parlamentarne vladavine. Mi, ki smo slišali v senatu dne 16. novembra 1922 govor, se še spominjamo med zaničljivimi in osumljenimi obrazi tudi žalostnih obrazov starih viteзов zastarele Italije, ki je videla v tem stanju nemo pričo zlagane svobode, ki jo je treba enkrat za vselej pokopati, medtem ko mu je nezadržljivo pritrjevala večina, ki je bila presenečena in je hkrati vzklikala pogumnemu zanikanju, istočasno pa naznanjala novo politično življenje.

Naj mi bo dovoljeno omeniti moje pismo z dne 15. decembra 1917, v katerem sem po Caporetto, ko si je Italija spet opomogla od prve nenadne zmede, zapisal: »Italije, ki bi ji bilo usojeno umreti zaradi vojaškega poraza, ne bi bilo, če ne bi bila življenja vredna. Ne bi bila narod, ki je prišel na svet zato, da živi v svobodi, v takem svobodnem stanju, kakor ga radi slikajo naši nasprotniki. In ki ne bi bil nič drugega kot kup ljudi brez discipline (brez politične discipline in zato tudi brez moralne in verske), ter brez sposobnosti za resno znanstveno delo in za organizacijo, čeprav ne brez umetniških navih in tu pa tam tudi duhovitosti.« Pripomnil sem potem še: »Torej, če Italija ne bi bila nič drugega kot to in če prepoved XIX. stoletja ne bi bil nič več kot delo slučajnih okoliščin, ki jih je izkoristila peščica ljudi; delo, ki ni imelo v zgodovini in v ljudski duši nobenih korenin in nobene podlage, če torej naše države ne bi smeli smatrati za nič drugega kot za barako, ki bi jo postavili in vzdrževali samo zato, da bi se nekaj sto odvetnikov lahko ehajalo v Rimu in kramljalo o koristih te ali one skupine ali razreda, oh, za Boga svetega, ni bila to tista nesmrtna Italija, ki smo se jo naučili v delih naših velikih moč tako goreče ljubiti.

Italija ni podlegla pri Caporetto, in Piave ter Vittorio Veneto sta se iztekla v pohod na Rim, tako da je bila ona baraka podrt in pomešana. In pravi liberalci, ki so čutili gnus nad to barako, so bili zadovoljni. Aventinski liberalci in poznejši pristaši »vere v svobodo« so bili čedalje bolj žalostni, ker jih je prevzelo globoko domotožje nad pobeglim in razblinjajočim se privedom svobode, češ da obstaja večna svoboda, ki je v duhu in v notranjem življenju. Tej se prilagodi minljive zgradbe socialne organizacije v raznih živ-

Nadaljevanje na 2. strani.

Velika in zmagovita Italija

Nadaljevanje s 1. strani.

ljenskih oblikah, kakor jih zdaj pa zdaj opravičujejo posebni zgodovinski razlogi, ki so pa vse nezadostne in včasih celo nasprotno bistvu svobode ter vsekako po svojem času izginje. Često se niti malo ne obnesejo, ker so umetno ustvarjene, in sicer po zgledu držav z različnimi šegami in drugačno vzgojo ter zgodovino. Vsekako te oblike niso večne tvorbe duha, marveč navadno orodje, ki ustreza, dokler pač služi, in ko se obrabi, ga vržejo proč. Svoboda je eno, svobodnjakstvo pa drugo: prva je večna, drugo pa se ne more ustaliti v zgodovinski obliki, ne da bi izgubilo svoj izvorni duh ter se izjavilo v poguben stroj, glede katerega si pravi ljubitelji svobode ne morejo želeči drugega, kakor da bi se ga narod znebil. In kdor še zmeraj joka nad razvalinami Kartagine ter nima oči, da bi videl veličino Rima, ta je romantičen duh, ki se naposled samo smeši. V Italiji je parlamentarizem mrtev, in prav bi bilo, da bi bili za to hvaležni. Mussolinij tu nima niti enega, na skrivnem vzdihujoči komunisti in kar je še takih pristašev sanjarske svobode. Mi, ki nismo od včeraj, imamo v živem spominu zgodbe parlamentarne pokvarjenosti, ki je našo deželo od leta 1876. naprej pribila na križ po upravi, razkrajačih sleherni politični duh, ali bolje, vsako zamisel ali čustvo o državni ter njene vrednosti, ki je zato razkrajala tudi vsako močno voljo po povzdigu in veličini. In kdor mlajših bi rad vedel, kakšno naravno in značajno življenje je spremljalo mrtvo strujo nekdanjega volivnega politikanstva, naj bere »De Sanctisovo volivno potovanje«, ki je še živa umetniška podoba ter verna istina vladajočih navad v nekdanjem italijanskem javnem življenju. Toda ta liberalizem ni umrl samo v Italiji.

Države, ki so se iz prezira do novih totalitarnih držav, katere so jim postajale čedalje bolj nadežne in nevarne, imenovale demokratske države, so iznašale poseben način, da so zavrele vsako zasebno liberalno bojenje po uničujoči sili gospodarskih združenj. V teh deželah je svoboda na tleh, tako da zanj ni rešitve, kakor vedno bolj priznavajo v svojih političnih naukih in dejanjih, razen v korporativni ureditvi ali v zamislj, ki jo je fašizem prvi razglasil v Italiji kot najbolj prikladen red sprčo neukrotljivih težnj individualizma. Naloga te korporativizma v korporativizmu niso nevidni socialni atomi, marveč resnični posamezniki, ki ostanejo zmeraj posamezniki, a njihova gospodarska delavnost se kot posebne pridelovalne sile tesno zberejo v organski sestavi, ki se zaveda skupnih koristi in ga vodi in združuje država. In ta država v korporativni obliki ni velika upravljateljica stvarnih koristi ter zapletenih gospodarskih podjetij vseh državljanov, marveč osrednja osebnost, ki vodi pravice vseh skupin ter vseh posameznikov. Kakor vsaka osebnost ima tudi država naravno, popolno in avtonomno veljavo: to je njen sestavi svobode. Lahko rečemo, da se zdaj vsi narod obračajo proti tem vzorom korporativne države. Vsa pot izoblikovanja je težka in danes smo šele na pravem početku. Toda vsi čutijo, da je v tej obliki vsa bodočnost. Spreminjali jo bodo, izgladili ter jo zmeraj bolj spravili v sklad s socialno in gospodarsko stvarnostjo: pot nazaj pa bo posledel nemogoča. Kdor danes govori o komunizmu v Italiji, je nepotreben korporativist, ki ni zadovoljen s potrebnimi zamudami v razvoju misli. Ta zamisel pa je naglo izboljšanje komunistične utvare in potrditev določenega miselnega zakona ter zaradi tega bolj resnična od vsega, kar bi lahko pričakovali od komunizma. Morda bo Evropa sama v sebi našla silo in voditeljsko poslanstvo za ves svet, ko se bo zavedala tega globokega življenjskega načela, ki preveča korporativistično vladno.

Če ta fašistična revolucija, ki je bistvo Italije Vittoria Veneta, teče v zavesti svoje pravice, da odkupi svojo zmagod od samovoljnega in oblastnega Versaillesa, pomeni konec parlamentarne vlade ter pot h korporativizmu, potem v fašizmu ne vidim drugega kakor pravo okrepitev naše Italije, Italije Danteja, Macehiavellija, Cuoca in Mazzinija; okrepitev narodnega in stvarnega izročila, okrepitev Italije, ki ji je usojeno, da izpolni svoje poslanstvo na svetu. To je Italija, ki so jo Italijani sedanjega stoletja prevzeli kot dragoceno dediščino in so jo predniki 18. stoletja hranili s svojimi najboljšimi silami. Delali so, študirali ter si pridobili časti zunaj in v mejah domovine za ves svet. Pridobili so si vesoljno spoštovanje po resnosti značaja in navad ter z odločnostjo in vztrajnostjo v svojih namenih; po disciplini in v zvezi; po pogumu, ki je potreben v svetovnih tekmah; po življenjski resnosti, ki jo spremlja genialnost svetlega duha italijanskega plemena. Ta Italija je v Mussolinijevem glasu gotovo našla močan izraz svojega nesmrtnega značaja. Toda ta Italija je vendar tista Italija, ki je v najvišjih mislih vsakega Italijana, tudi tistih, ki so bili že prestari, da bi v tem glasu čutili globoki klic lastnega srca, ter tistih, ki so bili otroci, ko je ta glas zagrmel, in še niso mogli čutili globokega poudarka. To je Italija vsakega Italijana, ki hoče biti Italijan. Dovolite mi tole misel: Italijan niso po rojstni pravici, ker je zdaj težko verjeti v take rojstne pravice. Vsak je to, kar zasluži, ter ima to, kar zasluži. To, kar kdo pravi, da mu gre po rojstvu, si mora pridobiti z osebnim zaslugom, z lastnim delom in lastnimi napori. Zato so Italijani v resnici samo tisti, ki hočejo biti Italijani. Ti hočejo naj-

prej dobro vedeti, kaj je Italija. Zavedajo se, da je to Rim, toda ne Rim, ki ga tlačijo divjaki, marveč Rim, ki je vzgajal vse divjake tostran in onstran Alp po vseh zemljah, ki bodo po Grčiji in Rimu predstavljale Evropo. To je Rim, v katerem je zaživela katoliška cerkev ter razširila svoj čudoviti evangelij, ki predstavlja najbolj korenito plodovito in življenjsko preobrazbo, katero je človek v duhovnem življenju sploh kdaj doživel. Potem pa se renesansa, najslabši vzcvet, kar jih pomeni zgodovina človeškega duha in njegove ustvarjalne sile (v umetnosti, v znanosti, v politiki in gospodarstvu), ki se je polastila vse zemlje ter ustanovila človekovo kraljestvo modernega sveta, vsega prežetega, oživilenega in osvetljenega po človeški misli.

Nato je napočil preporod, ki je bil prava revolucija vseh skrivnih kreposti tega starodavnega in vedno mladega naroda, naroda, ki je preživel cepitev in politično sužnost po sili svojega uma, po globini svojih čustev, po neutajljivi zavesti svoje enotnosti, po nezadržnem poletu svojega duha, ki je hotel vedno priti do življenja v državi in še vedno ostati Italija. Hotel je imeti Italijo, kakor so jo sanjali pesniki in preroki, ter kakor jo je opisoval v pravni aktualnosti prvi med njimi, čigar stoletni spev je odmeval po vseh deželah; Italijo, kakor so jo zamišljali misleci, potrjevali in posvetili s krvjo njeni mučniki; Italijo, ki je kakor po čudežu, pričakovano med vsemi ljudstvi, vstala po močeh, občudovanih po vsem svetu zaradi njihove vztrajnosti in najčistejše vere, zaradi sile njihovih pogumnih dejanj, zaradi budnosti in modrosti njihove politike; po močeh, katerih blešč in svetloba domovine, ki jih je rodila, se je prav kmalu razlil med vse narode kot svetloba tistih vzvišenih oblik človečanstva, ki jih z radostjo občuduje sleherni človeško srce. Ni ga na svetu naroda, ki bi se po nastanku in razvoju mogel ponašati s toliko slavo mučeništva, žrtve, vojaške hrabrosti in rodoljubja, s tolikim bogastvom človečanstva in navedenega življenja, ki je vir ponosa za njegove državljane in vir občudovanja za tujce. Koliko knjig, ki jih preveča brezpopojni duh ljubezni do Mazzinija in Garibaldija, je v Angliji in Ameriki. To je velika in nesmrtna Italija, tista, zaradi katere moramo živeti in umreti, Italija, pred katero se bodo tujci vedno priklanjali, in se na tihem priklanjajo tudi, kadar jih koristi silijo, da se postavijo proti njej. Toda to je Italija, ki mora živeti v svetu kot živa in navzoča resničnost, ne pa kot navaden spomin; mora se kakor najslavnejši spomenik starih narodov obnavljati v ljubezni in skrbi živčih, ki jim pripada naloga, da jih ohranijo. Naša naloga je, da jo držimo v življenju in ohranimo njeno navzočnost, kakor navzočnost tiste Italije, ki so se je tujci naučili spoznavati iz knjig in o kateri ne bodo nikdar smeli po naši krivdi reči, da je samo v knjigah. Literarno Italijo je treba položiti v arhiv.

Danes smo Italijani pripravljeni, danes, kakor še nikdar, odkar smo spet postali država, in smo rekli, kdo smo, gledajo oči tujca na nas. Ni dovolj, če naše oborožene sile delajo čuda v svojem pogumu. Sovražnik, ki je že okusil grenkobo poraza, se je vrget z vso ogromno težo svojih hudobnih strojev na ta najslabše del nasprotnikovega bojišča, ki ga držimo mi, kakor so na primer na vašo mesto, se razdišal nad našimi domaćimi ognjišči, nad našimi ženskami, našimi starci, nad našimi nečimni otroki v upanju, da nas bo uklonil s strahom in nasiljem gorja, ki zavzema obseg tistih šibe božjih, kakor jih sproži narava in pred katerimi človek ves osupnjen beži, kadar ga ne uničijo. Oh, blazni uničevalni bes, ki je divjal nad lepim Palermo, biserom Sredozemskega morja in plemenitim srecem Sicilije!

Novica o zadnjem nesramnem napadu nanj mi je prišla hkratu z odisi prelepe knjige, ki se zdaj ponatiskuje. To je knjiga »Palermo pred sto in več leti«, ki jo je napisal Giuseppe Pittre, Sicilijane, ki je bil bolj zaljubljen v Sicilijo kakor kdor koli, najbolj sicilijanski od vseh Sicilijancev, zelo učen in zelo strasten pisatelj, pisec kakih petdeset zvezkov, v katerih živi večna stara Sicilija, ki je skupni domovini dala vno svojo navdušenja, železne poteze svojega značaja, ponos svoje neukrotljive duše, oostrost svojega uma in veliko vero v mater Italijo. Če bi bil Pittre videl svoje rodno mesto, kjer je živel vse življenje in katero je preiskal po vseh njegovih cestah, cerkvah, palačah, javnem in zasebnem življenju, v njegovi gospodi in njegovem ljudstvu ter ga ljubil kakor dodno hišo, odkoder nam izvirajo vsi domači spomini, vtiki v dno naše duše; če bi ga bil videl opustošenega po novih barbarih, s podrtimi hišami in s cestami, zasutimi z ruševinami in smrtjo, kako bi ga bilo to zadelo v srcu! Toda njegova bolečina, je naša bolečina: za Palermo, za Genova, za Napoli, za Messina, za Cagliari, za Trapani, za vsak hudo zadeta mesta. Nasprotnik je morda lahko upal, da nas bo ta bolečina omajala ter pripravila do tega, da bomo odprli vrzel v evropski fronti, v katero se mora po nekoristnem puščanju svojega letalskega športa vendarle zaleteti, če hoče začeti zmagovati v vojni, ki je izbruhnila po vseh celinah in po vseh morjih.

Odgovor tem junakom športa, v katerem se sicer mešajo spoli, ne sije pa iz njega vojaška čast, je dalo naše prebivalstvo, ki ga noč in dan bombardirajo, obstreljujejo s strojnimi ter telesno in duševno mučijo. Dajajo ga je mesece in mesece v stiskah in nedopovedljivi bedi vseh

vrst, do katere je prihajalo po vsakem napadu. Dajalo ga je med smrtnimi strahom in med stisko izseljevanja, v lakoti in žeji, ko je vedno preklinjalo neusmiljenega sovražnika ter vedno koprnelo po rešitvi domovine. Ni ga bilo krika proti domnevni krivici za vojno, ni ga bilo poskusa, da bi se ta reč končala, ni ga bilo znamenja o utrujenosti ali o potrtosti.

To je čudovit in zelo ganljiv prizor, ki vlija tujcem spoštovanje, daje misliti nasprotnikom in mora dati misliti tudi nam. Nasprotniki se bodo morda domislili, da to ni pot do zmage, ker ni pot časti. Mi pa moramo pomisliti, da moramo Italijani biti vredni tega ljudstva, ki zaradi svoje junaške odpornosti pomeni čudo sveta. Vredni ga moramo biti po neustrašenem duhu, ki ne drhti, tudi če se podira svet; vredni po zavesti o dolžnosti, zaradi katere moramo s priščno vzajemnostjo pomagati vsem tistim našim bratom, ki za skupno domovino najbolj trpe; moramo jih podpirati z zgledom in z besedo: z zgledom odpovedi in vdanosti do stvari, zaradi katere se vojskujemo in zaradi katere se lahko zahtevajo žrtve z zgledom odločnosti, s katero je treba pogledati v brk nevarnosti ter prenašati najzlostnejše stiske, če so zaradi zmage neizogibne, ter tisto navduševalno besedo, ki naravnost skrupulozno prezira vsako priznanje o naših šibkih straneh, o naših pomanjkljivostih in o vseh težavah, ki so toliko večje, kolikor bolj jih čutijo drugi in jih čutimo mi; z besedo, ki bodi vedno selajka vere, ne pa vzbujalka črnogledosti.

Govornik je razvijajoč svojo visoko misel, kritiziral tiste, ki izkoriščajo nebeski dar, s katerim so po večini privilegirani, inteligeno, ki je vedno kritična in se nagiba vedno k porogu ali napadanju in ki se nagibajo priznati domačega genija ter se odtujujejo živne strašne borbe, da napravijo iz njih predmet za analiziranje, bolj ali manj objektivnih, kakor oni pravijo, a vsekakor neodgovornih razmišljanj o poteku vojne. Rekel je: Vzrele vlečejo in vsaka rekrutacija v nevarnosti je strahopetnost ter hlepenje za tem, da bi se postavili ob stran medtem, ko besni požar in je dolžnost vsakogar, da ga pomaga pogasiti.

Te strahopetnosti se ni lahko obvarovati. A radi tega je tem večja dolžnost, da ne grešimo lahkomišelnostjo iz nepremišljenosti, iz hinavskega veselja do klepetanja in do razkazovanja lastne užaljenosti. To je največja dolžnost za Italijane, ki so dolga stoletja grešili na račun svoje največje vrline, razuma, katerega so zlorabljali od renesanse dalje. Ločili so razum od življenja, da so se lahko svobodno izživljali v literaturi in akademskih debatah. Po mučeništvu leta 1899 21 in 31 je bil potreben vztrajni in goreči apostol verške vneime Giuseppe Mazzinija, treba je bilo pravega, duhovnega prevrata, ki ga je z mogočeno roko, o kateri se je zdelo, da nima živcev, izvedel Alessandro Manzoni, da je razum spet vrnil na pot verske resnosti življenja. Kjer ni besede, tudi ni čustva, ki bi zaradi svoje vrednosti veljalo za večno. Torej ga tudi ni trenutka v življenju, za katerega ne bi moral človek dati obračuna, pa četudi v skrtlem kotičku svoje vesti.

Bomo zmagali? Ne bomo zmagali? Oboje je pričakovanje je varljivo, če se nam zdi kot nekaj takega, kar se bo zgodilo, pa naj se ni vedelo tako ali tako. V tem primeru se spreminja v vir tistega lahkomišelnega optimizma in tistega nič manj lahkomišelnega pesimizma, ki človeka ne velja nič drugega kakor nekaj besedne igre ter bolj ali manj verjetnih računov, ki pa je enako usodno kot poskus za zadrževanje ali razkranje volje.

Jaz sem vedno bil optimist in se baham s tem. Toda zdrav in zakonit optimizem se ne tiče dogodkov, ki so v božjih rokah, temveč izžareva iz najgloblje notranjosti naše vesti in naše osebnosti. To je optimizem tistega, ki veruje in s svojo vero ustvarja dobro, za katero težimo, ali pomaga ustvarjati jo, kar je isto.

Premagati Anglijo, osvoroženo nasilnico od včeraj na zadržno, neusmiljeno nasilnico od jutri. Da, moramo jo premagati in jo bomo premagali, če jo bomo hoteli premagati za vsako ceno, če se ne bomo utrudili v boju, če bomo ostali zvesti obveznostim do drugih in do nas samih, če se bomo ob vsaki dnevi uri spominjali te naše dolžnosti. Toda ta zmagaja je drugačna in podrejena poglavitni, drugi zmagi, ki je zares edina bistvena.

To je tista zmagaja, ki jo moramo dobivati dan za dnem in nepretrgoma sami nad seboj, ko premagujemo vse zapeljive skušnjave zahrbnosti, ko z neukrotljivim srecem vedno odgovarjamo na sleherni zlo srečo in ko vedno držimo pokonec zastavo, zastavo domovine, ki je zastava naše vesti in našega moralnega obstanka. To je zmagaja, ki je odvisna od nas in ki je nam ne bo mogel nihče iztrgati iz rok, če jo bomo držali v pesti z vsem duševnim ognjem in z vsem dostojanstvom, katerega nihče ne bi hotel preživeti.

Vsak narod ima pred seboj zmagajo, ki pomeni zanj dolžnost in ki po navadi ne uide tistemu, ki svoje dolžnosti izpolnjuje.

Važno je torej verovati v zmagajo, v bistveno zmagajo, ki je odvisna od naše vere in ki je dejansko v naši volji. Samo ona nas lahko naredi vredne druge zmagaje, katere nas je zelo težko oprati. To iz več razlogov, ki jih vedo vsi, pa tudi zaradi enega, ki ga po navadi ne opazimo in ki izvira iz težave, kako določiti dejanski pomen besedi »zmagaja«.

Zmagaja je sicer zaključek vojskovne vojne: lahko je vojaški zaključek, zaradi katerega je ena izmed vojskujočih se strank prisiljena od-

ložiti orožje, lahko jo pa razumemo kot politični zaključek, ki pa ne sovpadajo vedno z vojaškim, kadar predstavlja eleherna izmed vojskujočih se strank kompleks, ki izvira iz prehodnega sožitja, ki ga je sprožila morda celo kakat atlantska kartat, podpisana pri vsej zavesti, ki jo pa dogodki lahko vržejo na dno Atlantika.

Ali bi mogli dvomiti, da bi se duhovne vrednote, ki jih uredničjem mogle zgubiti? Ali bi se mogli bati, da bi ta nesmrtna Italija, ki si je v očeh vsega sveta, ker je živa v naših dušah, šla po zlu pod udarci pijanih pilotov z letelci trdnjav? Lahko padejo tudi zidovi in slavaloki, ki so ostali tisočletja, da pričajo o veličastvu Rima in o barbarstvu njegovih sovražnikov; lahko bodo v tem boju nove celine, ki je gluha in slepa za civilizatorično delovanje Evrope, to je Rima, novi barbari dopolnili uničevalno delo starih. Toda ali bi mogli biti na svetu, tostran ali onstran Oceana, človek, ki bi mislil, da bo lahko vrgel v zaton ta bleščeci Kapitol? Ki bi mislil, da more sonce stremeti za čim višjim, kakor je Rim, pravi starodavni in moderni Rim, pravim renesanca in današnja Italija? Naša mesta bodo lahko razrušili, toda bodo spet pozidana, ker jih bo isto ljudstvo, ki jih je rodilo, rodilo še enkrat. Lahko bodo poškodovali ali uničili cerkve, in spomenike, zaradi katerih je vsak izobražen človek iskal našo deželo kot deželo omike, ki bodo vedno žveli v duhu, ki jih je ustvaril. Toda celo ostanki bodo govorili in spomin se ne bo mogel zgubiti in bo zadostovalo, da bo ohranilo živo zavest o italijanski veličini ter o zverinskem divjaštvu tistega, ki je hotel na mah pobiti, da so takli veličastni spomeniki bili duhovna dediščina vseh ljudi na svetu.

Bili so dediščina tudi tistih, ki jih je Italija, prav Italija s Kolumbom, potegnila iz neznanosti temin zgodovine, jih pridružila evropskemu življenju, jih povzdignila k luči omike ob vzajemnem sodelovanju vseh narodov, ki jih urejajo visoka človeška vera, znanstveno raziskavanje, ki poduhovlja snovnost narave ter to polagoma podjarmlja človekovemu gospodarstvu, in filozofsko razmišljanje, ki dela človeka za gospodarja samega sebe. Ne moremo trditi, da Amerikanci tega ne bi vedeli, saj se vsako izmed nas spominja, kako so bili zadovoljni, da so hodili k nam občudovat in produčevali; da so toliko storili in toliko plačali, da bi lahko pobirali drobtinice od velike pojedine italijanske zgodovine in umetnosti in bogatili svoje muzeje in knjižnice.

Italijani, bodite zvesti starodavni materi, disciplinirani, slozni in se spominjajte odgovornosti, ki izvira za vas iz časti, da ste Italijani, odločeni upirati se, bojevati se, ne kloniti z duhom, dokler vam nasprotnik grozi in dvomi o vaši veri in vašem značaju. Razprave in prerekanja naj bodo za pozneje.

V Kalatafimijsu je Garibaldi zaklical Ninu Bixiju: Tu bomo naredili Italijo ali umrli. Ta klic se ni potihnil in mogočni glas junaka mora odmevati še danes v našem srcu: »Tu bomo rešili Italijo ali umrli«.

Mi, ki smo na zatonu let in ki smo živeli od dediščine očetov, smo vedno čutili, da smo dolžni ohraniti jo in povečati jo, kolikor je v naših močeh, s svojim delom in s slehernim naporom dobre volje, mi ne moremo misliti, da bi se ona ne mogla izročiti v roke mladih, sposobnih, da jo dvignejo visoko s silo svojih rok v skrbah in smrtih nevarnosti pričujoče ure, nadvse človeške šibkosti, da jo izročijo vnukom živo in bleščajo se v svoji večni mladosti.

Ob tej veri v nesmrtno domovino pošiljamo svoj pozdrav, zahvalo in ljubezen junaškim vojakom na tleh, na morju in pod nebom ter še naprej zremo v sveto veličanstvo molčedečega Kralja, v preprostost njegovih kretnj in besedi. Zremo v oči Duceja, ki nam je dal toliko dokazov o pogumu, ki mu pomaga do zmage, v njegovo neukrotljivo strast, s katero je treba gledati v bodočnost. Zivela Italija!

Izredna razdelitev krompirja

Pokrajinski prehranjevalni zavod obvešča potrošnike v Ljubljani, da si lahko nabavijo jedilni krompir od 26. do 30. junija pri naslednjih tvrdkah: 1. Kmetijska družba, 2. Jelacin, 3. I. delavsko kons. društvo, 4. Konsumno društvo Vič, 5. Nickelsbacher, 6. Smrkolj, 7. Železničarska nabavljalna zadruga.

Razdeljevanje krmil

Pokrajinski prehranjevalni zavod v Ljubljani obvešča rejce prašičev na področju občine Ljubljana, da bo 28. junija izredna delitev krmil za prašiče rejcem z začetno črko A-H.

Rejci, ki želijo dobiti krmila, bodo prejeli nakaznice na zgoraj določen dan pri Prevodu, oddelek za krmila, Gosposka 12, dvorišče, levo.

Dr. Alojzij Boh, zdravnik za živčne bolezni, Dalmatinova ul. 5, do 15. julija ne ordinira.

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

»Vse kaže, da je v tej hiši obilo opija.«
»Tako?« Salveter je Vancejeva pripomba očividno vznemirila.
»Kaj niste tega vedeli?« Vance si je vzela eno tistih dveh cigaret, ki sta mu bili še ostali. »Mislili smo, da ste vi imeli naloženo, skrbeti pri hiši za zdravila.«
»Salveter nekaj minut ni spregovoril nobene besede.«
»Vam je to povedala Meryt-Amen?« je poslednjič vprašal.
»Je res, ali ni res?« je dejal Vance in pri tem svoj glas precej spremenil.
»V nekem oziru je res,« je priznal Salveter. »Dr. Bliss...«
»Kaj mi veste povedati o opiju?« je nadaljeval Vance z izpraševanjem in se pri tem sklonil proti njemu.
»O, opij smo imeli vedno zgoraj v stekleni omari... precej ga je bilo.«
»Ste ga zadnje čase odnesli v svojo spalnico?«
»Ne... da...«
»E, hvala lepa za to odgovor. Zdaj si lahko sami izberemo, kateri teh vaših odgovorov je pravi, kaj?«
»Kdo pa je rekel, da je bil opij v moji sobi?« je jezno vprašal Salveter.
»Saj to ni važno, kdo je rekel. Vsekakor drži, da zdaj opija ni več v vaši sobi... In povejte še tole: Ste se davi, potem ko sta z gospo Blissovo odšla gori, še kaj vrnili v zajtrkovalnico?«

»Ne!... To se pravi,« je hitro popravil, »ne spominjam se dobro...«
Vance je sunkovito vstal in se grozeče vstopil predenj.
»Nikar ne skušajte zvedeti, kaj nam je povedala gospa Blissova. Če nečete odgovarjati na moja vprašanja, vas bom dal zaslizati na policijskem uradu... potem pa naj vam Bog pomaga...! Prišli smo semkaj, da ugotovimo resnico, in hočemo na vsak način točnih odgovorov. Ste se vrnili v zajtrkovalnico, da ali ne?«
»Ne... nisem se vrnil.«
»No, zdaj gre že boljše... precej boljše! Vance je vzdihnil in spet sedel. »Zdaj pa vas moramo, gospod Salveter, vprašati nekaj zelo zaupnega. Ste kaj zaljubljeni v gospo Blissovo?«
»Na to vprašanje vam ne bom odgovarjal!«
»Dobro! A preveč težko vam ne bi bilo pri sreči, če bi dr. Bliss...«
Salveter je stisnil ustnice in ni odgovoril ničesar.
»Iz tega, kar sem zvedel,« je nadaljeval Vance s prijaznim glasom ter ga zamišljeno motril, »se mi zdi, da vam je gospod Kyle zapustil znatno premoženje... Če bi vas dr. Bliss prosil za denar, da bi mogel nadaljevati s svojimi izkopavanji v Egiptu, ali bi mu ga dali?«
»Jaz bi bil na vsak način pripravljen to storiti, tudi če bi me on ne prosil za denar.« Salveterove oči so se od navdušenja za to stvar kar zasvetile. »To se pravi,« je pripomnil po kratkem premisleku, »če bi Meryt-Amen to dovolila. Ne bi hotel storiti ničesar proti njeni volji.«
»Ah! Vance si je prižgal cigaro in jo začel vleči, kakor da bi se bil nekam zasanjal. »Pa mislite, da ona tega ne bi dovolila?«

»Ne, mislim da bi storila vse, kar bi doktor želel.«
»Zgledna žena je to, kaj...?«
Salveter se je ves besen vrnal na svojem stolu.
»To je najplemenitejša, najčastnejša...«
»Da, da.« Vance je naredil vijajnico z dimom svoje smotke.
»Prihranite si te svoje prilastke... Vendar pa, če se ne motim, ni bila ravno preveč navdušena nad svojim zakonskim drugom, ki si ga je bila izbrala.«
»Če bi bilo tako,« je odgovoril Salveter jezno, »potem tega gotovo ne bi pokazala.«
Vance je brezbrizno prikimal.
»Kaj pa mislite o Haniju?« je nato vprašal.
»On je tih človek... a dobra duša. Gospo Blissovo naravnost obožuje...« Salveter se je od jeze pridušil: »Sveta nebesa, gospod Vance! Pa vendar le ne mislite, da...« Samega sebe je prekinil, kakor da bi se bil nekaj strašnega domislil. »Kaj...«
»Zdaj razumem, kam merite. A...«
»Nobenega čuta nimajo za to, kaj je dobro in kaj slabo. Vražje so praznoverni, toda pošteni, kar se da. Rad bi vedel...«
»Da, mi vsi bi radi vedeli.« Ni bilo videti, da bi Salveterova jeza kaj preveč učinkovala nanj. »Toda, kakor pravite, bil je zelo navezan na gospo Blissovo. Zanj bi storil vse, kar bi mu bilo le mogoče, ne?«
»Se svojego glavo bi tvegval, če bi se mu zadelo, da gre za njeno srečo, ne res?« Seveda, treba bi ga bilo samo malo podrezati, izpodbošiti...«
Salveteru so se oči od jeze kar zasvetile.
»Motite se. Hanija ni nihče izpodbadal. On je zmožen sam storiti, kar je treba.«

Lepote Dobrépoljske doline

Iz prve knjige: »Etnografija velikolaškega okraja«, dela pisatelja in združnika Mrkuna Antona

Te dni je izšla v Ljudski tiskarni prva knjiga »Etnografija velikolaškega okraja«, ki jo je napisal znani združnik delavcev in pisatelj, dobropoljski župnik in duhovni svetnik g. Mrkun Anton. Delaven mož, ki je napisal mnogo knjig, s katerimi je zlasti širil med ljudstvom združnično misel, je sedaj kljub delu v svoji veliki župniji pripravil celo zbirko novih knjig (12) pod naslovom »Etnografija velikolaškega okraja«.

Na vabilu za naročbo najdemo tudi že program, po katerem je pisatelj zbral gradivo in napisal zbirko knjig, s katerimi bo brez dvoma izpolnil slovensko narodopisje in odkril ali obnovil marsikatero zanimivost v velikolaškem okraju, svojstvenem ne le po najlepši naši govorici, temveč tudi po lepoti, šegah in običajih.

Prvi zvezek, ki je že izšel in katerega ocenimo bomo priobčili prihodnjič, obravnava kmetijstvo velikolaškega okraja. Ostali zvezki bodo posvečeni: obrti, trgovini, nošam, gospodarstvu, raznim šegam in navadam v tem okraju, dalje opisu verskega in družinskega življenja; poseben zvezek bo obsegal narodne pesmi velikolaškega okraja, dalje dva zvezka pravljic, 10. zvezek vraže, zagovore, ti. o ljudski umetnosti, 12. pa bo obravnaval narečje, osebnost in krajevna imena, pregovore in rekla. Zbirko si lahko naročite že danes na naslov: Knjižnica »Etnografija velikolaškega okraja« — Videm — Dobrépolje.

Že iz prvega zvezka, iz katerega objavljamo opis kraških jam, veje duh ljubezni do Dobrépoljske doline, njenih lepote, šeg in navad. Berimo, kako je pisatelj na svojstven način zbral podatke o kraških jamah. Otroke, katerih oči so najbolj pozorne in sluh najbolj občutljiv za ljudsko govorico, je poslal v jame in ti nam prav lepo in domače, brez pretiravanja opisujejo lepote podzemskih jam.

Velikolaški okraj je hribovit. Edina dolina je Lužarska, ki preide pri Karlovi v Dolino in ta v Raško in nato v Dobrépoljsko in naposled v Struško. Vsi hribi na tem ozemlju se prištevajo h Krasu, ki sega od Triglava do Albanije in še dalje. Kraški svet je zelo zanimiv, ne samo na površju, temveč tudi v svoji notranjosti, ki je preluknjana in polna zanimivosti. Zemljepisec, prirodoslovec in razni drugi znanstveniki (hidrograf, geolog, zoolog, meteorolog, antropolog itd.) dobe na kraškem svetu in v njegovi notranjosti mnogo tvarine za svoje študije.

Kras je po veliki večini iz apnenca, ki ga voda in ogljikova kislina neprestano razkrajata, krušita in rušita. Tako se zunanost in še mnogo bolj notranost Krasa neprestano polagoma preobrazuje. Zaradi neprestanega delovanja vode in ogljikove kisline na apnenec so nastale tekom tisočletij po kraških tleh doline, kotline, podzemeljski rovi, raznovrstni kapniki itd. Najočividnejši pojavi na kraških tleh so doline, ki imajo skledaste, lijsaste in vodnjakaste podobe (prepadji, jame). Voda je pod zemljo razjedla apnenec, nastale so velike votline in površina se je sesedla in napravila doline.

Zahodno, severno in deloma severovzhodno mejo velikolaškega okraja tvorijo Turjaške gore do Iške. Najvišji vrh je Mokreč (1056 m). Od Rôba na prejšnji Turjaške gore v vzhodni smeri na severni strani Dobrépoljske doline. Ves ta dolgi, valoviti greben nosi ime Dolga stran ali pa Konjski hribet. Najvišji vrh je Veliki Osolnik (721 m). Vzhodno od tega je Goli vrh (583 m), Polhov (Puhov) hrib (573 m) in Limberk (686 m).

NOVA KNJIGA!

»PUSTOLOVKA«

je znan pustolovski roman svetovno znanega pisatelja Jacka Londona.

V tem romanu nas pisatelj pelje v divjno Salomonskega otočja, na otok Guadalcanar, kjer žive primitivni Bušmani. Sredi teh doživljaja mlada, bela pustolovka vsemogoče pustolovščine. Odkriva popolnoma nov svet, sredi katerega skuša najti smoter svojega življenja in dati divjakom nove kulture in boljše civilizacije. V teh časih smo mnogo brali o Salomonskem otočju kakor tudi o otoku Guadalcanarju. Saj se je ob tem otočju odigralo že nekaj pomorskih bitk med Japonci in Amerikanci. Zato smo tem bolj prepričani, da je »Slovenčeva knjižnica« s to knjigo še posebno ustregla bralcem.

Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah.

Naslednji teden bo izšlo težko pričakovano delo našega pisatelja Janeza Jalna

»BOBRI« II. del

Ta drugi del »Bobri« nosi naslov »ROD«. Ostrorogi jelen, ki si je ustanovil svoje kolišče, vodi svoj rod skozi nova doživlja, do velikega ugleda, do novih odkritij po slovenski zemlji.

Vzhodno mejo Dobrépoljske doline tvori Tišova planota, ki sega od Limberka do Male gore, v katero prehaja konec Struške doline.

Mala gora je jugozapadna meja Dobrépoljske doline. Segajo od Starega loga in Stare cerkve na Kočevskem do potoka Rašice. Izraziti vrhovi v tem pogorju so: Crni vrh (963 m), Sv. Ana (969 m), Grmada (887 m), Kamen vrh (786 m), Laški gozd z Dolgim hribom (606 m). Mala gora je le deloma porasla z gozdnatim drevjem, in sicer njena severna stran, nižje spodaj pa raste večinoma leševje, ki daje Ribničanom pletenino »za rajno ino rešeta«. Mala gora nima vode, je »žejna kajta«; vsa kapljica vode, ki priteče po njenih žrelah, pogoltne v svoje jame in globine in je ne privošči niti Ribničanom in Laščanom niti Suhokrančanom. Nekako sredi Male gore, sredi med Grmado in Sveto Ano, je potegneno v severozahodni smeri Ortniško gričevje, ki prehaja v Gregorsko slemo (župnija Sv. Gregor, cerkev 736 m). To doseže največjo višino v Blatniku (871 m). Ta je sosed Lužarskemu vrhu (799 m), ki spada že v Turjaške gore.

Gregorsko slemo je južno pribrežje Dobrépoljske doline. Vse tu našteje gore imajo več podzemeljskih jam in prepado. Še danes misli mladina, da v teh jamah prebivajo škrtali ali pa da kapniki predstavljajo okamenela ljudi.

V kraljestvu podzemskih jam

Jam je zelo veliko. Mnoge, manj dostopne, imajo lepe kapnike. Poglejmo, kako jih opisujejo Solarij.

Solar Kline Stanko, Kompolje 27, pripoveduje:

Jama pri Tonetovih

Ta jama je v vasi. V to jama hodijo po vodo vsi, ki nimajo svojega vodnjaka. Zakaj v tej jami je studenec, globok 7 do 8 m. Studenec se malo katekrikat posuši. Tako se je lani, l. 1929., posušil.

Ljudje so takrat studenec izčistili in tudi odstranili kamen, da je večja votlina. Videli so mnogo majhnih ribic. Ponoči, ko je bilo vse tiho, so ljudje v bližnji hišah slišali bobnenje vode. Tako so ljudje spoznali, da je spodaj voda, ki teče in se zaganja v votlino. Zato so potem zopet širili jama. Toda kmalu je bil dež in delo je bilo pri kraju. Ljudje so rekli, da je iz te jame vedno tekla voda.

Dolnja jama

Ta jama je velika, v kateri nikdar ne zmanjka vode. Sprva drži bolj majhna votlina, ali vendar je tolika, da se gre stoji, dalje se pa razširi v veliko votlino. Kmalu prideš do vode. Spodaj je voda plitka, tako da jo lahko pregaziš. Kmalu pa prideš do praga. Ta prag pa ni v vodi in je precej širok. Za tistim pragom pride strašno globoka voda.

Nekoč so zvezali več vrvi in na koncu so privezali kamen. Toda do dna niso mogli priti. Ta voda priteče iz Ribnice.

Kadar ni dežja, je voda v jami. Kadar pa pride dež in voda v Ribnici naraste, priteče tukaj voda iz jame. Ko poneha dež, pa neha voda iz jame teči. V suši pridejo po tri, štiri ure daleč po vodo.

Tekavčeva

V tej jami so strašno lepi kapniki. V to jama je dva metra navpično globoka votlina. Ko se pride po lestvi v to votlino, se mora en čas po trebuhu lesti. Kmalu se pride v veliko, lepo dvorano. V tej dvorani so lepi, vsakovrstni kapniki. V tej dvorani je prižnica, medved, ki stoji na zadnjih nogah, Marija in mnogo manjših kapnikov.

Od tega glavnega rova je pa še mnogo manjših rorov. Ko greš po glavnem rovu, greš mimo velikega brezna, v katerem je voda. Iz te jame se pride menda k Sv. Antonu.

Solar Erčulj Iv., Podpeč, piše:

Podpeška

Podpeška jama je lepa. V nji so vsakovrstne živali. V nji je sedem jezov in nazadnje jezero. Kadar je velika voda, pride iz jame in se razlije po njivah. Po cevi je voda napeljavna v korito.

Nekoč je neka ženska šla na svetli večer pravočno po polju, pa je okamenela. Še dandanes spozna v Babici žensko in stene.

V Babici so napravili korito, pa so inženirji navloži živali in jih v tem koritu gojijo. Dvakrat na teden pridejo inženirji, da hranijo živalce.

Babica drži pri Šusterjevi luknji ven in ima zvezo z Rašico.

Mali in Veliki Kraljiček

V Mali Kraljiček je neki fant peljal in zapejal konja tik jame. Udaril je konja po glavi, da se je zvrnil v jama.

Fant je poslušal, koliko časa je bobnelo. Kar naenkrat je padel konj v vodo.

Enega fanta so fantički privezali za vrv, pa so ga notri spustili. Preden je notri šel, je naročil, da naj ga ven potegnejo, kadar bo potegnil za vrv. Ko so ga izvlekli, so ga vprašali, kaj je videl, pa ni hotel nič povedati.

Veliki Kraljiček je tudi nevaren, ker so škrtalje notri.

Jama na Plehu

Ta jama je grozna. Iz nje hodijo škrtalje, kadar travo kose. Ako kosi puste klepanje, da stoji, pa pride škrtalje klepat. Če leži, škrtalje ne kleplje.

Nekoč sta neka deklica in njen oče šla v gozd po drva. Ker je bila vročina, so se vola splašili. Deklica jih je držala, pa so zavozili tik ob jami, da je volom spodrenilo in so padli v jama: voz, vola in deklica. Na Krki so prišli ven od volov rogovi in od deklice lasje.

Videmska jama

Nekdo iz Vidma je vrgel psa v jama, pa je prišel na Osolniku ven. Tam je dotičnik imel žlahto, pa je pes šel domov.

Ta jama je nevarna, kdor notri pade. Notri se dobe veliki in raznovrstni kapniki.

Tomčeva

Nekoč so šli neki profesorji k Tomčevi jami. Zavajili so kamen v jama. V jami je ravno škrtalje mešala žgance. Kamen je padel ravno na kuhinjo. Ko škrtalje to vidi, se razsrdi in plane iz jame in vrže vanjo profesorja.

Zato je Tomčeva jama najbolj nevarna. Še zdaj so škrtalje notri. Zaradi tega noče nihče iti vanjo. Tudi drugi ljudje so to videli. Tomčeva jama se nahaja v bukovem gozdu.

Strahova jama je tako velika, da gre lahko farna cerkev notri. Nekateri iz Zdenke vasi so videli, da se je prikazal škrtalje iz nje. Zato so jo prišli žegnati.

Strahova, Gučmanova in jama pri Sv. Antonu

Ta je zelo globoka. Nekoč se je iz nje prikazal škrtalje. Gorelo mu je iz ust.

Nekoč je šel nekdo ponoči domov. Srečal je štiri moše, ki so nesli mrljca iz jame. Vsem štirim je iz ust gorelo.

Ta jama je zelo velika in globoka. Natri so lepi kapniki. Med njimi je kapnik, ki predstavlja Marijo z Jezuškom v naročju, drugi zopet predstavlja prižnico. Ta jama drži prav do kompolske.

Trpinova in Raška

Notri so lepi kapniki. Vidi se medved, Marija i. t. d.

Solar Kastelec Fr., Ponikve:

Raška jama je velika in prostorna. Spredaj je bolj majhen prostor. Tam je že precej kapnikov. Na strani je mala duplina in se je treba nekoliko časa plaziti ter se pride v velik prostor. Tam je kapnik, ki ima podobo zvona. Če se ozremo kvišku, vidimo vse polno kapnikov. Ako greš še naprej, prideš v jama. V tisti jami je pa neki kamen. Ako stopiš nanj in ako s kamnom udariš, se sliši kakor zvon. Naprej ni mogoče iti.

SPORT

Mars : Tobačna tovarna

Prihodnjo nedeljo bo na domačem nogometnem sporedu zanimiva tekma v prvem razredu. Srečali se bosta moštvi Marsa in Tobačne tovarne. Prvo ima do zdaj le dve dobljeni točki, drugo pa je ostalo brez točke. Razlika torej dve točki, ki jih Tobačna tovarna v nedeljo kaj lahko dobi, to tem bolj, ker je prav zadnje tekme Mars pokazal dokaj slabo igro. In če se Tobačni tovarni uspeh posreči, tedaj bosta morala najbrže i Mars i Tobačna tovarna odigrati še eno tekmo, seveda če bo Mars podlegel tudi 4. julija Hermesu in tudi iz tega srečanja ne bo odnesel vsaj polovičnega izkupička. Vsekakor bo nedeljsko srečanje za oboje kluba velike važnosti, saj bo, v primeru če bo zmagal Mars, le tega postavil na zeleno vejo, če pa bo zmagala Tobačna tovarna, se bo na tej nudi prilika, da se nekako izmota iz slabega položaja, v katerem je sedaj. Tekma bo na igrišču Ljubljane in se bo začela ob 18.

Mars razpisuje nogometni pokalni turnir

1. S. K. Mars Ljubljana priredi pričenši v nedeljo, 27. junija 1943, mladinski pokalni turnir po točkah. Udeležba klubov odnosno sodelujočih neomejeno. V nedeljo, 27. t. m., se igra vse tekme tega turnirja na igrišču S. K. Mars — za Kolinsko tovarno, pričenši ob 9. uri dopoldne. Tvrška »Spectrum« Ljubljana daruje za zmagovalca tega turnirja pokal in S. K. Mars daruje za drugoplasiranega tega tekmovalca tudi pokal. Če bo več udeležencev kot 4 moštva dobi tretje plasirani lično plaketo. Igra izključno mladina samo do 14 leta starosti.

2. Pozivajo se vsi klubi ki sodelujejo na mladinskem pokalnem turnirju, da pošljejo svoje delegate v petek, 25. t. m. ob 5. uri na sedež nogometne zveze zaradi zbranja in ev. spremembe pri propozicijah tega tekmovalca. Odbor S. K. Marsa.

EIAR — Radio Ljubljana

Sobota, 26. junija: 7.30 Pesmi in napevi. — 8 Napoved časa: poročila v italijanski. — 11.50 »Pol ure za vojake«. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenski. — 12.45 Pisana glasba. — 13 Napoved časa: poročila v italijanski. — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenski. — 13.12 Orkester vodi dirigent Galino. — 13.50 Komorna glasba. — 14 Poročila v italijanski. — 14.10 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Siljanec. — Operetna glasba. — 15 Poročila v slovenski. — 15.15 Pokrajinski vestnik. — 17 Napoved časa: poročila v italijanski. — 17.15 Na harmoniko igra A. Stanko. — 17.45 Pisana glasba. — 18 Gospodinsko predavanje v slovenski. — 19.30 Poročila v slovenski. — 19.40 Politični komentar v slovenski. — 20 Napoved časa: poročila v italijanski. — 20.20 Priporočila k dogodkom. — 20.40 Gluck: Alcesta — v odmorih: predavanje v slovenski in po operi: poročila v italijanski.

Ljubljana

Koledar

Sobota, 26. rožnika: Janez in Pavel, mučenca; Perseveranda, devica; Salvij, kof in mučenec. Nedelja, 27. rožnika: 2. pobinkoština; Marija vedne pomoči; Ema Krška, vdova.

Obvestila

Umetniška razstava Miloša Šušteršiča v salonu g. Antona Kosa v prehodu nebotičnika vzbuja med občinstvom splošno občudovanje in priznanje. Opazujemo ljubitelje umetnosti, naj si jo ogledajo! Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo vršil od sobote ob 20 do ponedeljka do 8 jutraj mestni višji zdravstveni svetnik dr. Mis Franta, Ljubljana, Poljanska cesta 15.

Davčna uprava za mesto v Ljubljani obvešča vse davkoplačevalce, da v ponedeljek, dne 28. t. m., blagajna davčne uprave ne bo poslovala za stranke zaradi preureditve blagajniškega prostora.

Naznanimo sobe! Mestno županstvo še vedno zlasti v sredini mesta nujno potrebuje več čedno opremljenih sob za nastanitev oficirjev in uradnikov. Kdor koli ima kako primerno sobo, naj jo takoj naznani mestnemu odpravniku v sobi št. 23 v III. nadstropju magistratskega poslopja za Rabbiovim vodnjakom.

Mestna finančna uprava z računovodstvom, blagajno in izvršilnim odsekom v ponedeljek, 28. t. m., ne bo poslovala za stranke zaradi izpisa uradnih poslovov.

Na sadnem drevju se pojavlja škrlup, kar je posledica letošnjega deževnega in soparnega vremena, ki je zelo ugodno za razvoj te opasne glivične bolezni. Nevarnost je, da se bo v mesecu juliju, ko bo dež docela izpral raz drevje dosedanja škropiva, škrlup še bolj razširil in oškodoval jabolčne in hruškove nasade. Ne preostane torej drugega, kakor da v teh neugodnih, za škrlup pa ugodnih vremenskih prilikah opravimo še tretje in pozneje po dveh do treh tednih še četrto poletno škropljenje z 2% žveplenoapneno brozgo. Sadržarska in vrtnarska podružnica Ljubljana I izvršuje tako škropljenje svojim članom na prijavo (po dopisnici), ki jo je nasloviti na njen naslov: Erjavčeva cesta 4-II.

V Ljubljani od 18. junija do 24. junija so umrli: Barl Ivan Sava, 46 let, žel. uradnik, Podmilščakova ul. 1. Piskar Alojzij, 59 let, železniški ključavničar, Sv. Petra c. 52. Zandar Valentin, 58 let, poštni služitelj, Dravska ul. 18. Bahovec Antonija, roj. Potočnik, 86 let, vdova trgovca, Vidovdanska c. 9. Koren Franc, 79 let, delavec, Šmartinska c. 21. Hansl Rozina, 70 let, vdova višjega arzenal. mojstra, Bernekarjeva ul. 17. Demšar Alojzij, 57 let, usnarjski pom., Sv. Petra nasip 71. Semrov Franc, 71 let, poštni tajnik v p. Privoz 4. Kregar Antonija, roj. Zakotnik, 80 let, vpokojenka tob. tov., Vodnikova c. 66. Černigoj Alojzija, roj. Vidmar, 62 let, vdova železničarja, Vidovdanska c. 9. — V ljubljanski bolnišnici so umrli: Žitnik Darinka 2 in pol leti, hči dninarja, Črna vas 446. Zakrajšek Angela, 31 let, šivilja, Kramplje 1. obč. Bloke, Pesjak Pavla, 68 let, zasebnica, Jegličeva c. 9. Slokan Ana, 49 let, postrežnica, Kapiteljska ul. 11. Keržič Janez, 5 let, sin posestnika, Lžanska c. 375. Kunaver Ludvik, 46 let, trgovec, Bičevje 41. Mikuš Ivan, 56 let, rač. revident fin. dir. Ulica stare pravde 5. Zakrajšek Albert, 16 let, Škarpia 139. Mokronog, Zalar Karolina, 20 let, hči posestnika, Otave 4. Begunje pri Cerknici, Ozimek Bogomir, 58 let, lesni manipulant, Ribnica 204. Tominec Helena, 59 let, Butevjevo 48, obč. St. Jošt.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sobota, 26. junija ob 18: »Jorijeva hči«. Red B.

Opera:

Sobota, 26. junija ob 18: »Tiha voda«. Red A.

DARMOL
II miglor lassativo
najboljše odvajalno sredstvo

NJIVA na prodaj na deželi, tik farne cerkve, pripravna za stavbišče. Ponudbe na: Kmetijsko društvo Dobrépolje.

Kolumb odkriva Ameriko

Torek, 20. novembra. — Pojavil se je otok Baveque, in sicer na jugovzhodu, toda veter je vlekel v nasprotno smer. Ko pa je uvidel, da se veter noče spremeniti in je bilo morje močno zvalovano, se je odločil, da se bo vrnil v Knežje pristanišče, od koder je prispel in od katerega je približno 25 milj stran. Ni se hotel obrniti proti malemu otoku, katerega je krstil na ime Izabela, od katerega pa ni bil oddaljen več kakor 12 milj in kjer bi lahko še isti dan pristal. To je storil iz dveh razlogov: najprej zato, ker je na jugu zapazil dva otoka, ki bi ju rad pregledal, potem pa tudi zato, da mu ne bi pobegnili Indijanci, katere je imel na krovu in jih je bil pobral na Guanahaniju, po njem imenovanem San Salvadorju. San Salvador je bil od Izabele oddaljen le 8 milj. Za svoje Indijance pravi, da jih mora na vsak način prepeljati v Spanijo. Pristavlja, da so bili Indijanci prepričani, da jih bo takoj izpustil in poslal na njihove domove, čim bo našel iskano zlato.

Tako se je vrnil v bližino Knežjega pristanišča, toda vanj ni hotel zapluti, ker je že padla noč, deloma pa zaradi tokov, ki so valovili proti severozahodu. Pač pa ga je vnovič spremenil smer in obrnil krmilo proti severovzhodu, gnan od močnega vetra. V tretji četrtini noči je zapihal šibkejši veter in spremenil tudi smer, naker je obrnil krmilo proti vzhodu. Veter je pihal od jugovzhoda, ob zori pa je začel pihati jug. Po sončnem vzhodu je Kolumb zagledal Knežje pristanišče, ki je ležalo na jugovzhodu, in ugotovil, da je bilo od njega oddaljeno le kakih 12 milj.

Pobeg Martina Alonsa Pinzona.

Sreda, 21. novembra. — Ko je nastopil dan, je Kolumb ponovno povzel plovbo po južnem vetru, toda napredoval je malo, kajti morje je bilo tako nasprotno, da je do prvih večerih ur prevozil komaj 24 kilometrov. Pozneje je zavel vzhodnik, zavoljo česar je zavel proti jugu, odnosno jugovzhodu, in je do sončnega zahoda prevozil nadaljnjih 12 kilometrov.

Tedaj se je nahajal na 42. stopinji severne širine, torej na širini Knežjega pristanišča. Pravi, da je začel dvomiti v pravilnost svojega kvadranta. Pregledati pa bi ga mogel šele tedaj, ako bi prispel do kopnega, ki pa po njegovem mnenju ni več daleč od tod. In prav zares je imel razloge za te svoje domneve in sumnje, ker je bilo skoraj nemogoče, da bi se povzpel tako visoko, ko pa oni otoki leže le na 21. širinski stopinji. Bili so pa razlogi za to, da je kvadrant navsezadnje le dober, ker je označeval sever prav tako visoko kakor v Kastiliji. Ako to drži, potem se je Kolumb nahajal na višini in v neposredni bližini Floride. Toda kje bi se v tem primeru končali otoki, za katere pravi, da jih je imel pred seboj?

Dostavlja, da mu je tudi velika vročina, ki je tam zavladovala, potrjevala te dvome. Kajti jasno je, da na 42. stopinji v nobenem delu sveta v tem letnem času ne bi našel vročine.

Iz vročega podnebja, zavoljo katerega je precej trpel, sklepa Kolumb, da morajo biti na tej strani Indije, na kateri se je gibal, velika ležišča zlata. (To je bilo takrat vsesplošno mnenje, češ da se v vročih krajih pod vplivom močnega sonca tvorijo kovine in dragoceni kamni.)

Danes se je Martin Alonso Pinzon oddaljil s svojo ladjo »Pinta« od ostalih dveh ladij ne le brez dovoljenja Kolumba, pač pa celo proti njegovi volji. Kolumb pravi, da je Pinzon to storil iz pohlepa po dobičku, misleč, da bo našel veliko zlata,

kako se bo držal navedb enega od Indijancev, ki jih je bil Kolumb dal na njegovo ladjo. Tako je Pinzon odrinil, ne da bi počakal na ostalo armado, pa ne zato, ker da bi ga slabo vreme prisililo k spremembi smeri, pač pa popolnoma po lastni odločitvi in volji.

Četrtek, 22. novembra. — V noči na sredo je armada plula proti jugu in jugovzhodu, gnana od šibkega zahodnika. V tretji četrtini noči je zavel veter od severovzhoda. Navzlic temu je Kolumb nadaljeval pot proti jugu, da bi preiskal deželo, katero je odkril v tej smeri. Čim pa je posiljal sonce, se je znašel prav tako daleč stran kakor dan poprej, in sicer zavoljo morskih tokov, ki so valovili prav nasprotni. In tista zemlja je bila oddaljena nekako 40 kilometrov.

Ponoči je Martin Alonso Pinzon nadaljeval pot proti vzhodu, da bi prišel na otok Baveque, kjer se je po pripovedovanju Indijancev nahajalo veliko zlata. Pinzon je vozil nekako 16 km pred Kolumbom.

Petek, 23. novembra. — Kolumb je ves dan plul proti kopnini in se držal južne smeri. Stalno ga je gнал sicer šibek veter, pač mu pa morski tokovi niso dovolili, da bi jo dosegel. Ob sončnem zatonu je bil še vedno tako daleč kakor jutraj. Veter je pihal od severovzhoda in je bil kot nalašč za plovbo proti jugu, toda bil je prešibek. Nekoliko stran od tod se je pojavila neka druga zemlja oadnoo rtič, ki se je raztezala proti vzhodu in katerega so Indijanci, ki so bili na ladji, označili za Bohio. Govorili so, da je zelo velik in da na njem žive ljudje, ki nosijo eno oko sredi čela, potem pa plemena, katere so imenovali Kanibali in pred katerimi so imeli velik strah. Komaj so zapazili, da se je Kolumb namenil proti kopnemu, so iz strahu začeli kričati v svojem jeziku in rekli, da ga bodo ti Kanibali, ki so dobro oboroženi, zgrabili in zadavili.

Vojna med celinami in oceani

»V njej lahko zmaga le tisti, ki je prvi imel boljšo tehniko«

Iz Berlina poročajo: Zadnja številka časopisa »Berlin — Rim — Tokio« prinaša članek, ki ga je napisal v. Studnitz in ki v njem stoji med drugim naslednje:

Po končani zimski vojni na vzhodu in po končanih bojih v Severni Afriki je za trenutek nastopil na bojiščih zatišje.

Nastal je odmor, glede katerega je le malo komu znano, kako dolgo bo trajal. Lahko se konča jutri, lahko pa traja tudi do jeseni ali še dlje. Vsak od vojskujočih se taborov ima svoje načrte. Ves svet se danes sprašuje, kdo bo storil prvi korak, kdo bo prvi začel. Najglasnejša so takšna vprašanja tam, kjer čutijo največ potrebe po pobudi, najmanj pa si to vprašanje zastavljajo tam, kjer pobuda ni bila nikdar vprašanje, ki bi nastalo iz pomanjkanja moči, pač pa vsakakor vprašanje izbire pravega trenutka.

čas dela za države trojne zveze

Da je spoznanje, ki so do njega prišli tudi že v Londonu in Washingtonu. Naskoka, ki si ga je os pridobila v prvih vojnih letih v Evropi, Japonska pa v Vzhodni Aziji, jim nasprotnik ne more vzeti. Dve tretjini za zmago potrebnih adutov je prišlo tedaj v roke Nemčije, Italije in Japonske. Vrednosti teh adutov dolga vojna ne zmanjšuje, pač pa nasprotno, še povečuje jo. Zgodovina uči, da so osvoboditve dobivale s časom vedno večjo veljavo za osvajalca. Čim dlje je te svoje ozemeljske pridobitve urejal, tem težje mu jih je bilo vzeti. Potek prejšnje svetovne vojne ne dokazuje kaj nasprotnega, zakaj osrednje sile se niso nikdar nehale boriti za svoje področje, ki jim po naravi pripada. Evropsko področje je danes prav tako trdno v rokah osi, kakor je vzhodno azijski otopski svet v rokah Japonske. Morje loči to področje od vseh sovražnikov, ki bi bili lahko nevarni njegovemu sedanjemu lastniku. Kaki pomorski sili prav tako ni mogoče napasti ameriške obale. Na tem dejstvu bližina sovražnih britanskih otokov Evropi prav tako malo spremeni, kakor bi zavzete Kube malo ogrozilo Združene ameriške države.

Treba se bo spoprijeti na suhem

Pomorsko vojskovanje Anglosasov, ki v sedanjih vojni stoji nasproti celinski vojni osi ter pomorski in celinski vojni Japonske, nikdar ne more dobiti vojne, ki bi jo sprožila z morskimi strani. Če hoče zadati odločilni udarec, mora konec koncev poiskati spopada kje na kopnem. Celinsko bojišče proti osi pa predstavlja Sovjetska zveza, proti Japonski pa čungkingška Kitajska.

Vojno bo treba nadaljevati brez Rusije in Čungkinga

Ker je orožje pomorske zapore, to klasično orožje pomorskih sil, postalo neučinkovito, se je pojavila za Anglijo in Združene države nujnost, vojaško se boriti tako, kakor če Rusija in Kitajska ne bi bili zavezniči. Zmagati morajo tako, da njihova zmaga ne bi prišla po ali istočasno z rusko ali kitajsko zmago, pač pa prej. Razprave o ureditvi sveta po vojni so namreč pokazale, da bi zmago z orožjem delila z Angleži in Amerikanci. Mnenje, ki je zelo razširjeno v anglosaških deželah, da se je treba ne samo vojskovati skupno s Sovjetsko Rusijo in čungkingško Kitajsko, pač pa tudi zmagati, se je že do danes izkazalo za zmotno. Po pravici označujejo sestanek v Washingtonu kot najpomembnejši, kar jih je bilo od začetka vojne sem. Prinesel je voditeljem atlantskih sil spoznanje, da morajo vojno nadaljevati brez Sovjetske Rusije in čungkingške Kitajske, če jo sploh hočejo nadaljevati.

Da bi bila za atlantske sile Evropa v vojaškem oziru čisto nova dežela, ni treba posebej poudarjati.

Zgodovina ne navaja niti enega primera...

da bi se bilo kakšni pomorski sili posrečilo, vdreti na ozemlje celinske sile, ki bi brez velikih težav lahko zavrnila tudi najmočnejši

ekspedicijski zbor, najmočnejši na vojaštvu in orožju. Da je kdo prišel z morskimi strani in zavzel kako ozemlje, je bilo mogoče doseči le tedaj, če so njegove sile, ki so se izkrcavale pod zaščito bregovja, bile številčno močnejše, kakor pa sile branilca. Ni niti misliti, da bi zdaj v Evropi dejansko nastopil tak primer in da bi trajal kaj dlje časa. Isto velja tudi za vzhodnoazijsko otočje.

S tem pa za atlantske sile

vseh kočljivosti še ni konec

kakor se vidi iz poročil, ki so prispela iz Washingtona. Najvažnejše vprašanje, ki so ga tam sprožili, je še vedno vprašanje, kje napasti. Hitlerjevi strategji so drugačnega mnenja kot japonski. Če je to vprašanje sploh lahko nastalo, je to samo dokaz, kako edinstven je vojaški položaj držav trojne zveze, kako edinstvene so njihove možnosti za skupne nastope. Zmaga v Vzhodni Aziji se ne pomeni zmage v Evropi, ali narobe. Težava je slednjič tudi v tem, da morajo atlantske sile v skladu z miselnostjo njihovih narodov voditi vojno po materialnih vidkih. Amerikanci pa presojajo stvarno vrednost recimo Sumatre v primeri s

tvarno vrednostjo Evrope drugače, kakor pa Angleži.

Bodočnost bo pokazala

Za kakšen vrstni red so se odločili v Washingtonu, bo pokazala bodočnost. Bodočnost pa bo tudi pokazala, da je bila vsaka odločitev napačna. Položaj je danes tak, da bo sovražnik, pa naj se odloči za kar koli, z njo državam trojne zveze več koristil kot pa samemu sebi. Oblast anglosaških držav nad Evropo in nad Vzhodno Azijo spada že v zgodovino. Odstranjena je bila že v prvih letih sedanje vojne. Poskus, da bi prišli spet do nje s kakšnim vdorom z morskimi in kopne strani, je usojen na propad, kar je

vdor v Evropo vojaško nekaj nemogočega

V tej vojni celin proti oceanom lahko zmaga samo tisti, ki je prvi imel boljšo tehniko. Tudi če bi Angleži in Amerikanci ob koncu vojne dosegli tehnično premoč, jim to ne bo nikdar zadostovalo, da bi spremenili zemljepisna dejstva, ki jih je tehnika držav trojne zveze ustvarila v začetku sedanje vojne. Če razmotrimo položaj v sedanji dobi, v dobi med bitkami, pridemo samo do tega zaključka, da so padle odločitve, ki so daleč bolj koristne za nas, kakor pa za nasprotnika. (Pester Lloyd).

Boj za indijsko neodvisnost gre po usodni poti

Candra Bose po posvetih v Ducejem in Hitlerjem prišel na Japonsko

Rim, 21. jun. s. Pod naslovom »Za neodvisnost Indije« poudarja »Giornale d'Italia«, da navzočnost Candra Boseja, odličnega in dobro znanega indijskega rodoljuba in agitatorja, ki je naglo prišel z ozemelj osi na drugi tečaj trojne zveze, na japonskem ozemlju oživlja že obširno gibanje za neodvisnost Indije. Candra Bose predstavlja živo in odločno silo tega gibanja, ki v polnem sodelovanju s silami trojne zveze deluje z robov Indije na indijski narod z natančnim usmerjanjem in svetovanjem, s stvarnim širjenjem idej in dejanj. Znano je, nadaljuje list, da je prevzel vodilno mesto v gibanju za indijsko neodvisnost potem, ko je določil in izdelal svoje smernice v dolgih razgovorih z Ducejem in Hitlerjem. Znano je, da se je sestal z Ducejem, ko je bil še župan v Kalcuti, in da so ga Angleži obsodili na eno leto ječe. Ob pogostih in dolgih bivanjih v Italiji je obnovil stike z Ducejem in napravil velik načrt za politično akcijo, ki se zdaj razvija. Candra Bose z zaupanjem gleda v zmago gibanja. Že v izjavah, ki so bile objavljene 11. junija v listu »Giornale d'Italia«, je izrazil: To je najbolj ugoden trenutek, ki ga nudi narodna zgodovina našega naroda za osvoboditev indijske neodvisnosti. Glavno dejstvo, ki je danes važno, je usmerjenost indijskega duha v prid trojne zveze proti Angliji. Angleška vlada je sama podpirala dozorevanje tega novega gibanja. V gibanju za neodvisnost Indije ni več delitve med Indijci in muslimani.

Navzočnost Candra Boseja na japonskem ozemlju in razgovori, ki jih je nedavno imel z japonskim ministrskim predsednikom Tojo, so približali indijsko gibanje novi dobi krepkejšega razvoja in akcije. V govoru dne 16. junija je japonski ministrski predsednik približal smernice japonske politike za osvoboditev azijskih narodov, potem ko je naznanil bližnjo pridobitev neodvisnosti Birme in Filipinov. Tedaj je tudi obljubil in želel neodvisnost Indije, ki jo Japonska pozdravlja z živo

simpatijo in je pripravljena podpirati sodelovanje z njo. V bistvu se osvoboditev indijskega naroda uresničuje ne z vsilitvijo japonskih armad po metodi, ki bi jo radi izvajali anglosaški imperiji v zatiranju osvoboditve evropskih narodov, temveč s samim indijskim narodom, ki ga podpira japonsko orožje, prihajajoč iz Birme do mej Indije. Indijsko prebivalstvo je pripravljeno za akcijo.

Zanimive so te dni izjave japonskih predstavnikov in Candra Boseja. Govoreč v radiu o potovanju indijskega rodoljuba na Japonsko, je neki zastopnik uradnih krogov omenil, da bo Japonska gotovo prispevala k uresnitvi indijske neodvisnosti in da je ministrski predsednik Tojo v svojem zadnjem govoru poudaril dejstvo, da je sovražstvo japonskega naroda proti Angležem nagnilo Japonsce, da so podvzeli vse ukrepe, da bo boj za neodvisnost Indije kronan z uspehom. V nekem razgovoru v Tokiu je Candra Bose dejal, da bo indijski civilni neposlušnosti stala ob strani oborožena borba, kajti tudi Indijci se morajo zdaj poslužiti bajonetov. Govoreč o sodelovanju z Japonsko je jasno postavil vprašanje: Če močna Anglija dobiva pomoč od Amerike in Churchill v ta namen pokleka pred Rooseveltom, zakaj ne bi Indija dobivala pomoči iz inozemstva?

»Giornale d'Italia« zaključuje svoj članek takole: Za zdaj ni pričakovati velikega razvoja v indijskem gibanju tudi v tej novi ojačeni fazi. Gotovo pa je, da bo indijsko gibanje postalo bolj organsko in zedinjeno, odločno in živo ter bo prešlo iz ideologije v najbolj stvarna dejstva, v stvarno akcijo, tudi oboroženo, o kateri bodo skušali Anglosasi seveda, če bo le mogoče, molčati.

COLLA IN DASTA TESTEN KIE
per Uffici cerasanti ovun- za urade - Isceno
que rappresentanti in- povsod zastopnike, ki
trodoti cartolerie. obiskujejo papirnice
Scrivere: Pissati.
Casse 10 - B. Antone Pubblicità Italiana, Genova

BANCO DI ROMA

BANCA DI INTERESSE NAZIONALE - BANKA DRŽAVNE KORISTI
ANNO DI FONDAZIONE 1880 LETO USTANOVITVE

FILIALE DI LUBIANA
PODRUŽNICA V LUBIČI

Marijin trg 5, telef. 4316-4317

TUTTE LE OPERAZIONI DI BANCA - VSI BANČNI POSLI

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

11

Strahovi v Bragairu

»Tako je bilo tudi v Bragairu. Tudi tam sem po zaslugi in vednosti prijazne domače hčerke v gostilni »Pri raztrganem jadrce« dobil nitvodnico, katero sem iskal in s pomočjo katere sem bragairsko skrivnost odgonetil.

To se je zgodilo tri dni potem, ko sem bil odpotoval tja, in sicer tretji večer, ko sem dekle povabil, naj mi gre delat družbo na romantičnem sprehodu po morski obali. A odgovorila mi je:

»Oh, ne, gospod... Po obali pa ne! Za nič na svetu!«

Bila je videti vsa prestrašena. Previdno se je ozrla na vse strani, potem pa s pritajenim glasom pristavila:

»Tam so strahovi!«

Ni je bilo reči, ki bi bila mogla v meni zbuditi večjo radovednost kakor to s strahovi. Toda moral sem si dolgo in dosti prizadevati ter se truditi, da mi je dekle storilo s strahovi razložilo malo natančneje.

Kakor je bilo treba pričakovati, je šlo za eno izmed tistih običajnih zgodb o prikazanih in duhovih. Toda zadeva je bila zame zelo zanimiva zaradi tega, ker so bili tam prav pred kratkim izginili trije moški, ki so se bili ponoči drznili kreniti na skalni otok.

Naslednje jutro sem odšel na obalo. Posebno dolgo in pozorno sem se ustavil na tistem kraju, kjer naj bi bili po dekletovem pripovedovanju izginili oni trije moški. Toda naj sem še tako natančno pregledoval in raziskaval vsak kamen,

nisem in nisem mogel zaslediti nič čudnega ali sumljivega.

Ker z izletom nisem zadovoljen, sem sklenil, da pojdem zvečer še enkrat tja. Seveda sem ukrenil vse, kar se mi je zdelo potrebno zaradi varnosti. Komaj se je stemnilo, sem se vrnil na kraj, ki me je tako zanimal. Obleden sem bil v temno obleko in ko sem dospel blizu skalnatega otoka, sem si na obraz nataknil še črno krinko, da sem bil v temi skoraj tako kakor neviden. Da bi hodil čim bolj potihno in da bi me stopinje ne izdale, sem obul čevlje s podplat, spletenimi iz vrvi. Na roke sem nataknil črne rokavice, v desnici sem pa stiskal samokres.

Ze kake četrte ure sem takole previdno hodil po obrežju. Nenadno pa se mi je zazdelo, da slišim lahen sumot. Vrgel sem se na skale, se stisnil med kamenje ter tako prisluškoval. Toda šum se ni ponovil. Ze sem hotel vstati, kar se je kakih deset korakov od kraja, kjer sem ždel, prikazala senca neznanega človeka. Bil je moški. Hodil je počasi in sklonjen. Na ramah je nosil velik zavo. Ker je bilo tema, ga seveda nisem mogel videti v obraz. Čez kratak trenutek pa tudi že izginil, kakor da bi ga bila pogoltnila zemlja.

Vstal sem, toda-takoj sem se moral spet vreti na tla, zakaj v temi sem zagledal še enega človeka, ki je tudi nosil na ramah nekaj težkega kakor prej prvi.

Zdaj se nisem maral več obotavljati. V skoku sem planil k zagonet-

nemu človeku, toda skoraj tisti trenutek sta zadonela dva strela iz samokresa. Samo tisti svoji opravi, ki me je delala skoraj nevidnega, se lahko zahvalim, da nisem pustil kože na bragairskih pečinah.

Za tistima prvima streloma je prišlo še več drugih. Bilo je pravo streljanje kakor v boju in ušel sem krogom samo tako, da sem se plazil med skalovjem kakor kača.

Zjutraj sem spet šel tja, seveda oborožen in kar se da previdno. Kraj, na katerem se je nočni prikrož odigraval, sem se prav dobro spominjal. Toda naj sem še tako skrbno raziskoval vsako ped zemlje, nisem našel niti najmanjšega sledu o številnih strelah, ki so padali ponoči.

Zadeva je bila res zelo skrivnostna, skoraj pošastna. Morda bi bila ostala skrivnost za vse večne čase, če bi se mi ne bila porodila dobra misel, da sem dobrega pol dneva prebil v knjižnici prečastitega gospoda Thomasa Singha, pastora v tistem kraju. Prav on mi je tudi pomagal, da sem v knjižnici našel zelo staro knjigo, ki je v malce pesniškem slogu pripovedovala o starodavnih zgodbah, ki so se odigravale v tem kraju. Posebno zanimivo je bilo poglavje pod naslovom: »Zgodbje normanskih morskikh razbojnikov in njihovih pribežališč«.

Ob tem poglavju se mi je posvetilo. Misel, ki se mi je med branjem porodila, me je vzpodbudila, da sem naslednji dan poskusil nekaj zares presenetljivega in nepričakanega.

V soglasju s krajevnimi oblastmi sem vtaknil nekaj cevč z najmočnejšim razstrelivom v luknje na nekaterih najbolj sumljivih mestih ob skalnati obali. Ko je dinamit počil, so vsi prebivalci Bragaira lahko občudovali nekaj nepričakovanih posebnosti svojega rodnega kraja.

Ob dolgi skalnati obali je bilo polno širnih podzemskih votlin. Se najbolj nepričakovano in čudno pa je bilo, da so notranje stene teh votlin bile zelo skrbno in natančno obzidane in podprte, kar jih je spreminjalo v izvrstna skladišča za vse mogoče blago. Ta zidarska dela so bila stara več stoletij, toda sredi leta 1917 so jih obnovili in popravili, da so te votline lahko služile kot skrito, pa varno in zanesljivo preskrbovališče za nasprotnikove podmornice, ki so nastopale v vodah okoli severne Anglije. Teh je tedaj ondi kar mrgolelo. In res smo v votlinah dobili veliko najrazličnejšega blaga, cigar poreklo je bilo kar se da jasno in nedvoumno, namen pa, kateremu je razno blago služilo, ni bil nič manj jasen in očit.

»Zdaj ondi ni več strahov in lahko greva na sprehod po obali.« sem še tisti večer predlagal domači hčerki iz »Raztrganega jadrca«.

Toda dekle mi je odgovorilo, da bi se po obrežju sprehajalo samo s tistim, ki bi jo poročil.

A ker se je meni zdelo malce preveč, da bi se ženil prav v Bragairu, na koncu sveta, sem se rajši vkrcal na parnik ter jo mahnil spet v London...

34.

V hipu je pred njim zrasla drvarjeva bela postava; bila je očetova duša, ki mu je očitala:

»Najtežji greh imaš na sebi, ker si velel srednjemu bratu oslepiti najmlajšega. Živel pa boš za kazen tako dolgo, dokler se za strašni ta greh ne spokoriš in dokler ne pretrpiš toliko muk, kolikor jih je prestal oslepljeni tvoj brat!«

In očetova duša je pred njim rasla ter se bleščala kot v soncu prvi sneg na visoki planini.

35.

Najstarejši sin se je ob teh besedah hudo razjezil in že je hotel planiti v belega drvarja, a se je premislil in ga vprašal, kje in kako bi najlaže našel dravsko rožo.

»Skoči v Dravo s sekiro vred in zaplaval! Ko boš čutil, da te tvoja sekira vleče navzdol, se tam urno potopi in na dnu odseka korenino. Glej, da je iz roke ne izgubiš, ker iz nje bo nekoč pognala in se razcvetela čudovita dravska roža!«

36.

Deroča Drava ga je nekaj časa nosila in ga premetavala kot izgubljeni ploh ali bruno, tako da mu je skoraj ni bilo nič treba plavati, le na sekiro je tem bolj pazil. Kar ga je drvarska sekira potegnila navpično za seboj, kot bi težak kamen potegnil privezani orv, in že je bil na rečnem dnu. Tam se je spetila čudna korenina, kakršne ni še svoj živ dan kot drvar videl. Zamahnil je s sekiro.

»SLOVENSKI DOM«

izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir. — Posamezna številka 50 cent.